

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

januar 2022. godine

Bilten broj 1/2022

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Elektroprivreda Srbije i dalje bez zakonitog direktora.....	5
Priznanje iz vlasti o nelegalnom statusu v.d. direktora	6
Saopštenja.....	7
Vlada propustila priliku da značajnije poboljša zakone koji se menjaju pred izbore.....	7
Koalicija prEUgovor: Ako vlast ne reaguje na hajku sa nacionalnih frekvencija, pokazuje da stoji iza nje	8
Konferencije	10
Predstavljanje CPI 2021: Srbija na najnižem nivou u poslednjih 10 godina	10
Inicijative i analize.....	13
Da li političke stranke moraju da odgovaraju na zahteve za pristup informacijama.....	13
Značaj izmena Ustava za borbu protiv korupcije	15
Mediji	20
Lokalni antikorupcijski planovi: Niko neće da se bori protiv korupcije.....	20

Aktivnosti

Transparentnost Srbija predstavila je 25. januara, istog dana kada i svi ogranci globalne mreže Transparency International, rezultate najznačajnijeg rangiranja zemalja i teritorija po percepciji korupcije – CPI. Srbija ima isti indeks – 38 od mogućih 100 poena, a na tabeli je pala za još dve pozicije – 96. mesto među 180 rangiranih zemalja i teritorija, što je najlošije u poslednjih 10 godina. Opširnije u rubrici Konferencije.

Predstavnici Transparentnosti Srbija Miloš Đorđević i Zlatko Minić sastali su se 28. januara, sa predstavnicima još dve organizacije civilnog društva, sa posrednicima Evropskog parlamenta u procesu medjustranačkog dijaloga vlasti i opozicije u Srbiji oko poboljšanja izbornih uslova, Tanjom Fajon, Vladimirom Biličikom, Eduardom Kukanom i Knutom Flekenštajnom. Oni su ukazali da je nekoliko dogovorenih mera realizovano polovično, ili nisu uopšte realizovane, kao i na to da će rezultati pojedinih mera imati minimalan uticaj na unapređenje izbornog procesa.

Minić je naveo da je, u okviru mere 3, iako je bilo predviđeno da svi mediji objave tarife za političko oglašavanje pre početka kampanje, izmenjen samo Zakon o elektronskim medijima, te se obaveza ne odnosi na online i štampane medije. U vezi sa realizacijom mere 5 - definisanje metodologije praćenja medija tokom kampanje – predstavnicima EP je ukazano na značaj praćenja tonaliteta izveštaja, što je loše definisano usvojenom metodologijom, a na šta su posebno ukazivale i kolege iz organizacije Birodi.

Poseban problem jeste realizacije mere 8, koja se odnosi na funkcionersku kampanju i sistem borbe protiv zlupotrebe javne funkcije. Rešenje, po kome se ograničava izveštavanje o promotivnim aktivnostima samo 10 dana pre izbora i to samo za kandidate za poslanike i za predsednika, neće ništa promeniti u praksi, naveo je Minić, podsećajući da TS prati funkcionersku kampanju već šest izbornih ciklusa. To rešenje je možda politički kompromis, ali se ne može smatrati da je bilo kakav pomak načinjen, jer je ostavljena mogućnost za nesmanjenu funkcionersku kampanju svih članova Vlade, naveo je Minić.

Evropskim parlamentarcima predstavljena je i računica u vezi sa raspodelom novca za kampanju, na osnovu predloženih izmena Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, a u vezi sa merom 10. Reč je o izmenama u vezi sa raspodelom novca za kampanju za redsedničke izbore, kojom se favorizuu kandidati koji imaju najviše izgleda za ulazak u drugi krug i za pobedu na izborima. Konačno, u vezi sa merom 11 koja predviđa uspostavljanje procedura za sprečavanje i istragu neprimerenog pritiska na birače, predstavnici TS su ukazali da ništa nije učinjeno, da nisu uvedeni novi mehanizmi ili kanali, niti se promovišu već postojeći.

Predstavnik TS Nemanja Nenadić učestvovao je 28. januara na sastanku domaćih nevladinih organizacija sa predstavnicima Evropske komisije i Delegacije EU na kojem se govorilo o sprovođenju reforme javne uprave.

On je ovu priliku iskoristio da upozna učesnike sa nedostacima javne rasprave koja je organizovana u pripremi izmene zakona od značaja za izbore, a gde su predlozi organizacija civilnog društva odbijeni bez ikakvog ili valjanog obrazloženja.

Predstavnici TS prisustvovali su 19. januara online konferenciji povodom završetka Projekta za odgovornu vlasti GAI – USAID. U okviru tog projekta TS je saradivala sa dvadesetak opština i gradova na povećanju transparentnosti i uspostavljanju antikorupcijskih mehanizama – izrada lokalnih antikorupcijskih planova, formiranje lokalnih antikorupcijskih foruma, izrada akata za sprovođenje planova, unapređenje transparentnosti lokalnih javnih preduzeća, unapređenje informatora o radu.

Predstavnici Koalicije PrEUgovor su na radionici, 28. januara u Kragujevcu, upoznali predstavnike civilnog društva, medija i građane sa procesom evropskih integracija u oblastima Poglavlja 23 i 24, reformama koje se sprovode, kao i njihovim efektima za građane Srbije, a o čemu članice koalicije redovno izveštavaju, pre svega u svojim Alarm izveštajima.

Ubrzane reforme koje Srbija sprovodi ne doprinose suštinskim promenama, već su se svele na puko ispunjavanje obaveza u procesu evropskih integracija, ocenjeno je na radionici. Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija govorio je o ustavnim promenama i nedavno održanom referendumu, zakonima koji se menjaju a koji su u vezi sa izborima koji se očekuju u aprilu, kao i o borbi protiv korupcije, naročito od početka izbijanja pandemije. „Od budućih zakona zavisi da li će biti koristi od ustavnih promena. Ključno je da se obezbedi puna javnost rada budućeg VSS i VST. Ako javnost ne bude obezbeđena, onda će rizici od korupcije biti veliki, naročito zbog toga što, na osnovu Ustava, članovi pravosudnih saveta ne mogu da odgovaraju za svoje odluke“, rekao je Nenadić. Prisutne građane je najviše zanimalo koliko će novi zakoni koji se donose nakon međustranačkog dijaloga zaista uticati na izbore koji se očekuju u aprilu, zatim medijska situacija na nivou lokalnih samouprava i sprovođenje novog Zakona i javnim nabavkama.

Na konferenciji koja je, povodom Drugog ciklusa izveštavanja o praćenju stanja u pravosuđu, održana 28. januara u Kući ljudskih prava, pravni savetnik Transparentnost Srbija Robert Sepi predstavio je nalaze i rezultate ostvarene u oblasti Etika u pravosuđu. Sepi je ukazao na promene u pravnom okviru i njegovoj primeni koje su nastale u periodu nakon Prvog ciklusa izveštavanja o stanju u pravosuđu. Pre svega, reč je o tzv. ustavnim promenama u oblasti pravosuđa koje su u stručnoj i opštoj javnosti izazvale brojne kontroverze. Pored toga, naglašeno je da su tokom izveštajnog ciklusa izvršene promene pravnog okvira (izmene i dopune Zakona o sudijama i Zakona o Visokom savetu sudstva čime je ispunjen deo obaveza koju Republika Srbija mora da ispuni saglasno preporukama Grupe država Saveta Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO), odnosno kao aktivnosti koja je propisana Revidiranim AP za Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava. Na taj način stvoreni su uslovi za ukidanje pravila da nezadovoljavajući rezultati vrednovanja sistematski vode ka razrešenju dotičnih sudija.

Osim toga, u pravni sistem je uveden Etički odbor, kao stalno radno telo Visokog saveta sudstva koji ima obavezu da izrađuje godišnje izveštaje o radu Etičkog odbora povodom poštovanja odredbi Etičkog kodeksa.

Pomenutim izmenama propisan je novi kriterijum za dodelu predmeta sudijama tako da će se oni ubuduće, osim na osnovu rasporeda poslova u sudu (što je kriterijum koji je postojao pre njegovog usvajanja) dodeljivati i vodeći računa o složenosti predmeta. S obzirom da ovim zakonom nije, čak ni okvirno, definisano šta se pod tim pojmom podrazumeva, očigledno je da je pomenuti član dopunjen odredbom koja je podložna različitim tumačenjima, zavisno od lica koja će je primenjivati i tumačiti, odnosno njihovih interesa. Istovremeno, ostaje nedoumica zašto odredba Zakona ne sadrži ono što je, povodom opisane dopune, istaknuto u njegovom Obrazloženju. Prema obrazloženju konkretne dopune poveravanje predmeta u rad sudiji se zasniva na složenosti predmeta koja obuhvata objektivne kriterijume: broj stranaka i ostalih učesnika u postupku (umešača, svedoka, veštaka), poštovanje rokova za sudske radnje i dr.

Kada je reč o implementaciji pravnog okvira, najvažniji nalaz se tiče činjenice da se od ukupnog broja saopštenja VSS (135 od početka 2021. godine do novembra 2021. godine), nijedno ne odnosi na izjave pojedinih državnih ili stranačkih funkcionera o radu sudija koje se smatraju za nedozvoljeni pritisak.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom januara. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U januaru smo imali 220 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su inicijative za poboljšanje zakona koji se menjaju pred aprilske izbore, prijava Agenciji za sprečavanje korupcije u vezi sa referendumskom kampanjom i odgovor Agencije na prijavu protiv Aleksandra Vulina zbog korišćenja javnih resursa za stranačku promociju. Detaljnije o pojedinim inicijativama u rubrici Inicijative i analize.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu

Pod lupom

Elektroprivreda Srbije i dalje bez zakonitog direktora

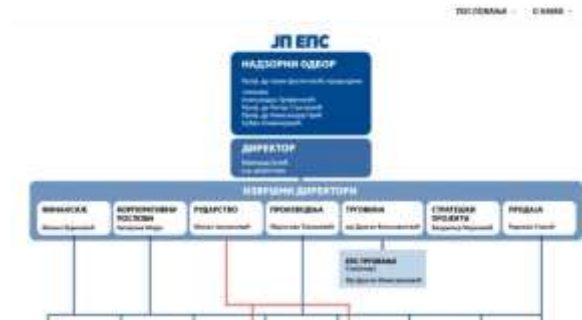
15. januar 2021.

Vlada Srbije razrešila je Milorada Grčića sa mesta „vršioca dužnosti direktora Elektroprivrede Srbije“, iako mu je mandat prestao pre 1.758 dana, zbog čega je samo mogla da to konstatuje. Pri tome nije imenovan novi vršilac dužnosti, niti je okončan konkurs za direktora koje je raspisan još pre pet godina.

U „Službenom glasniku Republike Srbije“ od petka 14. januara 2022. objavljena je odluka Vlade Srbije, na osnovu koje je Milorad Grčić razrešen „dužnosti vršioca dužnosti direktora JP Elektroprivreda Srbije, „zbog podnošenja pismene ostavke“.

Vlada se pri tom poziva na odredbu Zakona o javnim preduzećima na osnovu koje mandat direktora javnog preduzeća prestaje „istekom perioda na koji je imenovan, ostavkom i razrešenjem“. Ova odluka Vlade Srbije je međutim pravno nemoguća, zato što je [mandat Milorada Grčiću prestao](#) još 23.3.2017. godine, istekom jednogodišnjeg perioda na koji je bio imenovan za vršioca dužnosti.

Pošto u proteklih 1.758 dana najveće javno preduzeće u Srbiji nije imalo zakonitog vršioca dužnosti, jedino što je Vlada mogla da uradi je da konstatuje da je Grčiću mandat istekao u martu 2017. Njegova sadašnja ostavka i odluka Vlade da je prihvati, imaju značaja jedino za utvrđivanje odgovornosti građanina Grčića za eventualne druge nezakonitosti tokom perioda u kojem je faktički upravljao ovim javnim preduzećem.

Od ovog nezakonitog postupka Vlade koji je bio očekivan imajući u vidu dugogodišnje ignorisanje pravila iz Zakona o javnim preduzećima, još više zabrinjava činjenica da na istoj sednici nije imenovan vršilac dužnosti direktora JP EPS, koji bi upravljao preduzećem do okončanja konkursa. Podsećamo da je konkurs bio raspisan još 24.3.2017, i da prema raspoloživim podacima još uvek nije okončan. Usled toga je nejasno ko trenutno upravlja JP EPS i na osnovu kojih ovlašćenja, dok se u zvaničnom registru Agencije za privredne registre, još uvek navodi ime Milorada Grčića kao zakonskog zastupnika. Podsećamo da bi u slučaju da je sam građanin Grčić preneo pojedina ovlašćenja pre podnošenja ostavke i taj bi bio nezakonit, jer ga je donelo lice kojem je po sili zakona mandat prestao pre gotovo pet godina.

Transparentnost Srbija stoga poziva Vladu da bez odlaganja obezbedi zakonito upravljanje u JP EPS, što je od naročitog značaja zbog aktuelnih problema u proizvodnji i snabdevanju električnom energijom, ali i da pre najavljenog skraćenja mandata imenuje makar zakonite vršioce dužnosti u svim preduzećima u državnom vlasništvu, kako se bezakonje, koje nosi ogromne rizike za resurse javnih preduzeća i ostvarivanje njihove funkcije, ne bi proteglo i na period nakon raspisivanja izbora, a do formiranja nove Vlade.

Priznanje iz vlasti o nelegalnom statusu v.d. direktora

19. januar 2021.

Prvi put smo od nekog od predstavnika vlasti dobili priznanje da su vršioци dužnosti direktora kojima je istekao mandat u nelegalnom statusu.

TS već godinama ukazuje na ovaj problem, a predstavnici vlasti su to do sada ignorisali ili negirali, tvrdeći da vršiocima dužnosti ne prestaje mandat dok se ne izabere novi direktor.

Državna sekretarka Ministarstva rudarstva i energetike Jovanka Atanacković izjavila je, naime, za Insajder da je Ministarstvo podnelo krivične prijave protiv Milorada Grčića zbog vršenja dužnosti direktora EPS iako mu je po zakonu istekao mandat kao i zbog obmanjivanja javnosti i vrha države o situaciji u energetsom sektoru.

Grčić je za v.d. direktora postavljen u martu 2016. godine, a maksimalno dozvoljeni zakonski mandat istekao mu je u martu 2017.

Državna sekretarka Ministarstva energetike: Ukoliko je nerad sabotaža prihvatamo zaključak unutrašnje kontrole EPS-a

Unutrašnja kontrola EPS zaključila je u izveštaju, u koji je Insajder imao uvid, da se korupi u termoelektrani "Tikoča Teda" desio zbog sabotaža. Na osnovu tog izveštaja podnete su dve krivične prijave, i to protiv rudnika. Državna sekretarka Ministarstva rudarstva i energetike Jovanka Atanacković je, gostujući u emisiji Marker na Insajder televiziji, rekla da ne može da prihvati da su krivi rudari i istakla da je odgovoran za rukovodstvu EPS-a.

19. januar 2021.

EPS nije jedino JP čiji je direktor godinama bio u nelegalnom statusu. Još 21 JP odnosno preduzeće u državnom vlasništvu u kojima se direktor bira u skladu sa Zakonom o javnim preduzećima imaju na svom čelu ljude kojima je mandat istekao, nekim od njih pre gotovo 10 godina.

Pošto dugogodišnje lažno predstavljanje Grčića i drugih direktora kojima je istekao mandat ne predstavlja tajnu za članove vlade, koja ih imenuje i razrešava, jednako je potrebno utvrditi i njihovu odgovornost.

Saopštenja

Vlada propustila priliku da značajnije poboljša zakone koji se menjaju pred izbore

18. januar 2021.

Transparentnost Srbija ocenjuje da je Vlada propustila priliku da značajnije poboljša zakone koji se menjaju pred najavljene aprilske izbore, iako su nadležna ministarstva dobila niz konkretnih predloga u okviru javne rasprave. Usled toga, ni za ove izbore neće biti sprečeno vođenje „funkcionerske kampanje“, troškovi izborne kampanje neće biti zakonski ograničeni, javnost će ostati uskraćena za većinu informacija o izvorima finansiranja i rashodima dok izborna kampanja traje, a propuštena je i prilika da se adekvatno uredi zaštita uzbunjivača u vezi sa izbornim postupkom.

Na sednici od 17.1.2022, Vlada je usvojila i uputila Skupštini niz [predloga zakona](#) koji se menjaju pred predsedničke, parlamentarne i beogradske izbore, a što je u velikoj meri posledica dogovora sa međustranačkih dijaloga. Pored tri zakona koji se direktno odnose na izborni proces, predlaže se donošenje novog Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i minimalna izmena u Zakonu o sprečavanju korupcije. Resorsna ministarstva su organizovala javnu raspravu o izmenama zakona koja se svela na prikupljanje pisanih predloga. Iako su neki od tih predloga usvojeni, za odbijanje većine predloga nisu navedeni razlozi.

Što se tiče „funkcionerske kampanje“, Vlada se opredelila za minimalnu intervenciju u članu 50. Zakona o sprečavanju korupcije. Nakon usvajanja tih izmena i predsednik Srbije će konačno imati obavezu da kao i drugi javni funkcioneri naglasi da li nastupa kao lider stranke ili države. Transparentnost Srbija je [predložila](#) znatno šire izmene ovog člana, koje bi na jasan način postavile zabranu organizovanja i učešća javnih funkcionera u promotivnim aktivnostima koje se odvijaju tokom izborne kampanje.

Predlog „novog“ Zakona o finansiranju političkih aktivnosti donosi niz izmena koje su u vezi sa preporukama ODIHR (npr. smanjenje visine dozvoljenih priloga, uvođenje preliminarne izveštaja o finansiranju kampanje). Međutim, uprkos ranijoj preporuci ODIHR, i praksi koja postoji u većini evropskih zemalja, ni sada nije uvedeno ograničenje ukupnih rashoda izborne kampanje. Podsećamo da je Transparentnost Srbija u okviru javne rasprave [predložila](#) da se uvede limit potrošnje od 300 miliona dinara za parlamentarne i 200 miliona dinara za predsedničke izbore, što je u skladu sa rešenjima koja postoje u zakonima uporedivih zemalja članica EU (Mađarska, Bugarska, Hrvatska, Češka, Slovačka).

Predlog zakona predviđa značajno povećanje udela budžetskih dotacija koji će učesnici parlamentarnih izbora deliti na jednake delove (35% umesto 20% ukupnih davanja). Međutim, istovremeno se predlaže smanjenje iznosa koji se deli ravnopravno za predsedničke izbore (35% umesto 50%), što je suprotno sporazumima sa međustranačkih dijaloga. Iako se predlaže uvođenje obaveze učesnika izbora da podnesu i preliminarne izveštaje o troškovima izborne kampanje (sa stanjem na 15 dana pred izbore), to neće obezbediti transparentnost informacija, jer do tog momenta manje od 10% troškova zaista bude plaćeno.

Kada je reč o Zakonu o izboru narodnih poslanika i drugim izbornim zakonima, nisu prihvaćeni [predlozi TS](#) da se uredi postupak uzbunjivanja u vezi sa nepravilnostima izbornog postupka, ovlašćenja i status Nadzornog odbora, kao i predlog koji bi smanjio troškove sprovođenja izbora.

Koalicija prEUGovor: Ako vlast ne reaguje na hajku sa nacionalnih frekvencija, pokazuje da stoji iza nje

13. januar 2021.

Koalicija prEUGovor zahteva hitnu reakciju nadležnih institucija zbog najnovijih napada na nezavisne novinare, predstavnike civilnog društva, stranih država i opozicionih partija od strane provladinih medija koji su emitovali [video](#) sa opasnim i lažnim optužbama da ovi pojedinci učestvuju u navodnim pripremama ubistva predsednika države i članova njegove porodice. Dosadašnji izostanak reakcije domaćih institucija na iznošenje ovako teških optužbi koje ugrožavaju bezbednost javnih ličnosti predstavlja snažan pokazatelj ubrzane regresije vladavine prava u Srbiji.

Video čiju režiju potpisuje aktivista vladajuće stranke, a koji je emitovan i sa televizijskih stanica sa nacionalnom frekvencijom, predstavlja poziv na lič ljudi čije su fotografije

prikazane i na obračun sa organizacijama i medijima iz kojih dolaze. Bez i jednog dokaza, oni su optuženi da su se udružili ne samo da ubiju predsednika Republike i njegovu porodicu, već, i da imaju nameru da ubiju Srbiju kao državu.

Time je, po oprobanom receptu iz devedesetih godina prošlog veka, pokrenuta hajka, dat razlog i opravdanje, i poslat poziv da neko ove „neprijatelje države“ onemogući u sprovođenju ovog navodnog plana. Da stvar bude još zloslutnija, video sličnog sadržaja je na istim televizijama emitovan pre tačno četiri godine, kada je meta progona zasnovanog na lažnim optužbama i konstrukcijama bio političar iz Kosovske Mitrovice, Oliver Ivanović.

Zaštita prava svih građana da slobodno misle i kritikuju i kažnjavanje odgovornih za krivična dela, uključujući i krivično delo lažnog optuživanja, jeste obaveza države. Odsustvo reakcije, pre svega nadležnih organa – javnog tužilaštva i Regulatornog tela za elektronske medije – na ovaj vid ugrožavanja bezbednosti pojedinaca je nedopustivo. Takođe, odsustvo reakcije drugih državnih funkcionera koji se oglašavaju u mnogim drugim prilikama (predsednik države, predsednica Vlade, predstavnici resornih ministarstava i skupštinskih odbora) moglo bi se tumačiti kao posredna podrška autorima i emiterima videa.

Sve ovo se dešava samo mesec dana nakon što je Srbija otvorila novi klaster u pregovorima sa Evropskom unijom. Koalicija prEUgovor sve vreme upozorava da stanje demokratije i pravne države mora da bude osnov ocenjivanja sveukupnog [stanja](#) u zemlji. Iako je napredak u procesu evropskih integracija uslovljen pre svega reformama u oblasti vladavine prava, gotovo svakodnevno verbalno i sve češće i fizičko nasilje prema novinarima, aktivistima i organizacijama civilnog društva, koncentracija moći u jednoj grani vlasti i gaženje svih procedura i normi pokazuje ne samo da napretka u vladavini prava nema, već da je država potpuno zarobljena. Iako i EU ukazuje na neke od slabosti vladavine prava u Srbiji, te poruke očigledno nisu dovoljno snažne, a otvaranje novih klastera vlast u Srbiji tumači kao signal da će kršenje vladavine prava i zastrašivanje kritičara režima ostati bez posledica.

Kada institucije ne funkcionišu i kada se zakoni selektivno primenjuju, obaveza svakog čoveka je da stane u zaštitu onih koji su maltretirani i ugnjetavani. Zbog toga koalicija prEUgovor izražava svoju podršku svim kolegama koji su meta ovog najnovijeg u nizu napada od strane glasnogovornika vlasti i zahteva da se utvrdi krivična odgovornost zbog neosnovanih optužbi za krivično delo (priprema atentata) iznetih u videu.

Misija Koalicije prEUgovor je da nadgleda sprovođenje politika iz oblasti političkih kriterijuma, pravosuđa i osnovnih prava (Poglavlje 23) i pravde, slobode i bezbednosti (Poglavlje 24) i predlaže mere za unapređenje stanja, koristeći proces EU integracija za ostvarenje suštinskog napretka u daljoj demokratizaciji Srbije. Koaliciju čine: Akcija protiv trgovine ljudima ASTRA, Autonomni ženski centar (AŽC), Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP), Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS), Centar za primenjene evropske studije (CPES), Grupa 484 i Transparentnost Srbija (TS).

Konferencije

Predstavljanje CPI 2021: Srbija na najnižem nivou u poslednjih 10 godina

25. januar 2021.

Srbija je na globalnom rangiranju CPI 2021 najlošije ocenjena i rangirana u poslednjih 10 godina. Transparentnost Srbija predstavila na online konferenciji najnovije globalno istraživanje Transparency International - Indeks percepcije korupcije CPI.

Od idealnih 100 poena, Srbija ima 38, isto kao i prethodne godine, a to je istovremeno najlošiji rezultat u proteklih 10 godina, iako je borba protiv korupcije sve to vreme slovila kao jedan od državnih prioriteta.

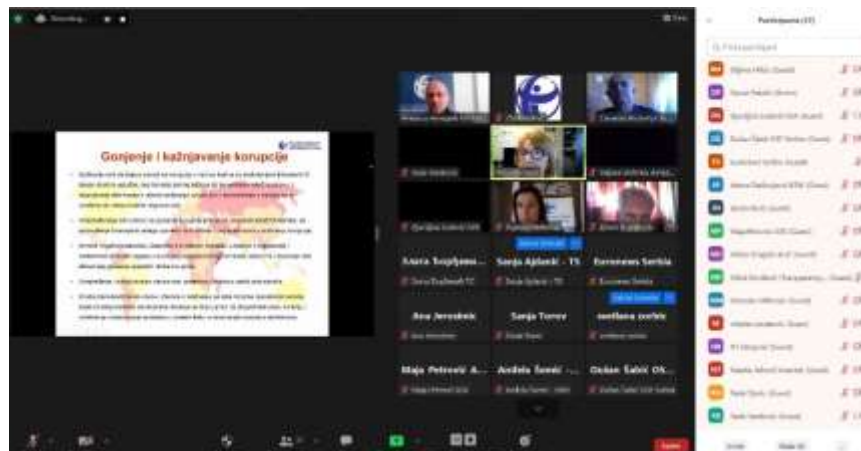
Treću godinu za redom, Srbija zauzima mesto u donjoj polovini svetske liste - jer je 96. od 180 zemalja, dve pozicije lošije rangirana nego godinu dana ranije i ima čak pet poena manje od svetskog proseka (43).

O istraživanju, rezultatima, onome što se radilo i što se nije radilo, te je uticalo na ovakav rezultat, kao i onome što bi trebalo učiniti da bi se stanje popravilo, govorili su prof. Radmila Vasić, članica Upravnog odbora TS, Bojana Medenica, izvršna direktorka TS i Nemanja Nenadić, programski direktor TS.

U diskusiji su učestvovali prof Zoran Stojiljković sa FPN, prof Miroslav Milićević iz Saveta za borbu protiv korupcije i Siniša Janković iz NVO Kareja.

Po oceni Transparentnosti, nazadovanje Srbije u istraživanjima o korupciji je očekivano imajući u vidu da je u mnogim oblastima dugogodišnje "odsustvo političke volje" da se antikorupcijski zakoni primene, ove godine još vidljivije zamenjeno postojanjem "političke volje" da se zakoni ne primene.

To se naročito ogleda u nezakonitom upravljanju najvrednijim javnim preduzećima, što je eskaliralo u slučaju EPS-a i energetske krize. Istovremeno, na percepciju o korupciji snažno utiče činjenica da javno tužilaštvo ne daje jasne odgovore na javno iznete i dokumentovane sumnje na korupciju, kao i netransparentno ugovaranje najvećih infrastrukturnih radova bez konkurencije.

Pogubni efekti pandemije COVID – 19 na transparentnost i korupcijske rizike, što je bio globalni trend, u Srbiji se i dalje snažno osećaju. Pored toga što se svi podaci o COVID nabavkama tretiraju kao tajni, pandemija se koristi kao izgovor i za podelu budžetskog novca, koja se dovodi u vezu sa izborima.

Detaljnije o Indeksu percepcije korupcije i rezultatima

Indeks percepcije korupcije već dvadeset sedmu godinu za redom sačinjava vodeća antikorupcijska organizacija na globalnom nivou, Transparency International. Ove godine je rangirano 180 zemalja i teritorija, isto kao i godinu dana ranije. Zemlje se boduju na skali od 100 (veoma čiste) do 0 (veoma korumpirane). Srbija je ove godine plasirana na 96. mesto (prošle godine 94), sa skorom od 38, što je isto kao i prethodne godine. Ovo mesto delimo sa još pet zemalja (Argentina, Brazil, Indonezija, Lesoto i Turska).

Ocena za 2021. godinu najlošija je u poslednjih 10 godina. Treću godinu za redom, Srbija se nalazi u “lošijoj polovini sveta”, a trenutno mesto na tabeli je najlošije još od CPI 2005 (kada je bila rangirana Srbija i Crna Gora).

Promene skora Srbije su minimalne već dvanaest godina. Sa sadašnjim rezultatom od 38, Srbija je u grupi zemalja sa raširenom korupcijom (ispod 50). Ovaj skor nas smešta pet poena ispod svetskog proseka (43), 19 poena ispod proseka našeg kontinenta, a čak 26 poena iza proseka onog dela Evrope čiji deo želimo da postanemo.

Na vrhu liste se nalaze Finska, Novi Zeland i Danska sa 88 poena, a na dnu Južni Sudan sa 11 i Somalija i Sirija sa 13.

Među bivšim socijalističkim zemljama Evrope najbolje je plasirana Estonija sa skorom od 74, a od onih koje nisu članice EU to je Gruzija (55). Unutar bivše SFRJ, najbolja je plasirana Slovenija sa 57, koja, međutim, beleži pad. U našem neposrednom susedstvu, bolje rezultate na CPI imaju Hrvatska (47) Crna Gora (46), Rumunija (45), Mađarska (43), Bugarska (42) i Severna Makedonija (39), dok su nešto lošije od Srbije rangirani Albanija i Bosna i Hercegovina (35). Kosovo, za koje se rade posebna istraživanja, ove godine beleži skor 39.

Pri izradi CPI se uzima u obzir 13 relevantnih istraživanja koja mere percepciju o korumpiranosti javnog sektora. Ta istraživanja predstavljaju mišljenje ili utisak koji o korumpiranosti državnih funkcionera i javnih službenika imaju oni koji sa njima posluju ili koji o tome savetuju poslovne ljude, vlade i međunarodne institucije. Istraživanja moraju biti objavljena u poslednja 24 meseca i moraju postojati makar tri takva izvora podataka da bi zemlja/teritorija bila rangirana.

Srbija je ove godine obuhvaćena sa ukupno osam relevantnih istraživanja (isto kao za 2020), što garantuje visok stepen pouzdanosti nalaza, kao i uporedivost podataka sa onima iz ranijih godina.

Korišćeni su Global Insight Country Risk Ratings, Bertelsmann Foundation, World Economic Forum, Economist Intelligence Unit, Freedom House, International Country Risk Guide, World Justice Project Rule of Law Index i Varieties of Democracy Project.

Od istraživanja koja su relevantna za Srbiju, u tri slučaja su podaci prikupljeni u 2020, za dva tokom 2020. i 2021, a u tri slučaja istraživanja su u celosti sprovedena u 2021. U četiri izvorna istraživanja za CPI 2021 ocena je ista kao i u CPI 2020, u dva istraživanja skor za Srbiju je nešto bolji, a u dva nešto lošiji u odnosu na CPI 2020.

Ocene po pojedinim istraživanjima kreću se u rasponu od 35,66 do 40,34. Standardna devijacija je 1,42.

Transparency International u ovogodišnjem izveštaju posebno je ukazala na vezu ljudskih prava i demokratije i korupcije. Korupcija omogućava kršenje ljudskih prava, a nasuprot tome, obezbeđivanje osnovnih prava i sloboda ostavlja manje prostora za nesputano bujanje korupcije.

Pandemija COVID-19 bila je opravdanje u mnogim državama da se dodatno ojača izvršna vlast, za skrivanje informacija od javnosti i ograničavanje prava i slobode.

Transparency International ukazala je i da su mnogi od uspeha u borbi protiv korupcije u novijoj istoriji posledica neumornih, koordinisanih napora građana, koji su preuzeli velike lične rizike da bi se izborili za promene: "Ova borba je vaša borba i ne može biti poverena samo vladama".

Ceo snimak konferencije možete pogledati na [našem Youtube kanalu](#):

<https://www.youtube.com/watch?v=sCuQnGxubc>

Kompletan materijal u vezi sa predstavljanjem CPI 2021 možete preuzeti sa [sajta TS](#).

Inicijative i analize

Da li političke stranke moraju da odgovaraju na zahteve za pristup informacijama

19. januar 2021.

Zakon o slobodnom pristupu informacijama propisuje da se organima vlasti smatra i svako pravno lice koje je u godini na koju se odnose tražene informacije “**ostvarilo više od 50% prihoda od jednog ili više organa vlasti**” poput budžeta Republike, pokrajine, grada, opštine, sredstava preduzeća u državnom vlasništvu i javnih ustanova, osim “crkve i verske zajednice”. Kod ovih pravnih lica pravo na pristup informacijama je ograničeno samo na one aktivnosti “koje se finansiraju tim prihodima”.

Ta norma, između ostalog, omogućava da se informacije traže od sportskih društava koja su dobila potporu iz budžeta za svoj rad, od udruženja ili osnivača medija koji su na konkursima dobili sredstva za finansiranje programa od javnog interesa, ali samo u odnosu na ono što je vezano za raspolaganje javnim sredstvima, a ne i na aktivnosti koje su sprovedene npr. zahvaljujući podršci donatora iz privatnog sektora ili od zarade ostvarene na tržištu: prodaja ulaznica, prihodi od reklama, programi koje finansiraju donatorske fondacije i slično.

Može se reći da je ovakav pristup zakonodavca logičan, jer se omogućava praćenje tokova javnog novca, ali logika nije izvedena do kraja. Tako, građani nemaju mogućnost da na ovaj način traže informacije o tome šta je urađeno od novca poreskih obveznika, ako je udeo budžetskog finansiranja kod konkretnog pravnog lica bio manji od 50% njihovih ukupnih prihoda.

S druge strane, zakonska norma može da predstavlja suvišan teret za “ne-državna” pravna lica. Oni opravdano mogu da postave pitanje zbog čega bi i sami morali da postupaju po zahtevima za pristup informacijama ako su već dostavili celovite izveštaje o tome svima koji su im to tražili (npr. opštini koja im je sufinansirala projekat).

U nekim nacrtima izmena Zakona o slobodnom pristupu informacijama koji su diskutovani prethodnih godina bilo je predviđeno izričito isključenje političkih stranaka, na sličan način kao i verskih zajednica, uz navođenje da se kontrola njihovog finansiranja odvija u posebnom postupku.

Naime, **sve registrovane političke stranke su obavezne, na osnovu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti da dostavljaju svoje godišnje finansijske izveštaje Agenciji za sprečavanje korupcije**. Od ove promene se odustalo, i političke stranke su ostale obveznici.

Da bi se uopšte ustanovilo da li neko pravno lice ima obaveze po ovom Zakonu, mora se prvo utvrditi da li je u nekoj godini ono bilo većinski finansirano iz budžeta. Poslednji [pregled takvih podataka](#) postoji za 2019. godinu.

Na osnovu podataka iz izveštaja koje je Agenciji dostavilo **68 političkih stranaka i 43 grupa građana** koje imaju odbornike u skupštinama, u ovoj neizbornoj godini su politički subjekti prihodovali ukupno nešto više od 1,7 milijarde dinara, to jest, oko **14,7 miliona evra**. **Budžet Srbije, APV, gradova i opština činio je čak 70%** njihovih prijavljenih prihoda!

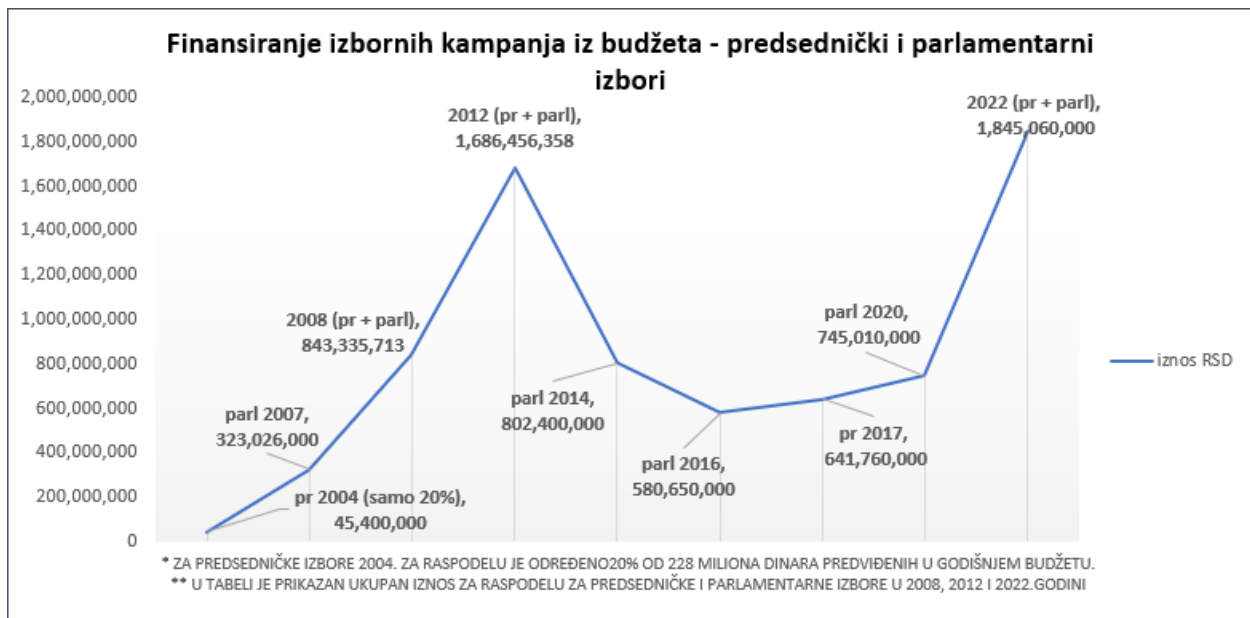
To, međutim, ne znači da su baš sve političke stranke bile obveznici Zakona o slobodnom pristupu informacijama za 2019. godinu. Tokom te godine je prijavljeno učešće prihoda iz budžeta kod **SNS** bilo oko **72 odsto**, a kod njihovih koalicionih partnera iz SPS svega jedna trećina, pa stoga SPS ne bi bila obavezna da daje bilo kakve odgovore po primljenim zahtevima.

Prema podacima koje je objavila Agencija, gotovo stopostotno finansiranje iz budžeta u 2019. godini imale su i neke tadašnje opozicione parlamentarne stranke, SRS, DS, Dveri.

U kontekstu finansiranja stranaka, a imajući u vidu predstojeće parlamentarne, predsedničke i beogradske izbore, valja podsetiti da za finansiranje izborne kampanje učesnici dobijaju dodatnu "finansijsku injekciju" iz budžeta, koja je naročito snažna kada se istovremeno održava više republičkih izbora.

Kao što se može videti [iz podataka koje je objavila Transparentnost Srbija](#), za ovogodišnje **aprilske izbore**, odnosno kampanju koja će trajati oko mesec i po, predlagači kandidata i podnosioci lista će dobiti iz budžeta ukupno oko **15,7 miliona evra**, to jest više nego što sve stranke u Srbiji utroše tokom cele jedne godine kada izbora nema.

Kako su ovi troškovi rasli i opadali u poslednjih 18 godina, kao posledica promene u zakonskim pravilima i promenama visine budžeta, može se videti iz sledećeg grafikona:

Nesumnjivo je reč o veoma značajnim budžetskim sredstvima za koje građani imaju pravo da znaju na koji način su utrošena.

S druge strane, praksa treba da pokaže u kojoj meri je neophodno da se građani obraćaju političkim strankama da bi došli do tih podataka, a šta će moći da saznaju na lakši način – uvidom u [baze podataka iz izveštaja](#) koji se objavljuju na sajtu Agencije.

Ukoliko građani budu upućivali zahteve i tražili dodatne informacije, jedno od praktičnih pravnih pitanja na koja bi praksa stranaka i Poverenika trebalo da pruži odgovor jeste kako će se utvrđivati da li je neka aktivnost bila finansirana budžetskim ili drugim sredstvima, pošto se o tome ne vode posebne evidencije.

(Analiza Nemanje Nenadića je objavljena [na sajtu Koalicije za slobodan pristup informacijama](#))

Značaj izmena Ustava za borbu protiv korupcije

20. januar 2021.

Ustavna reforma u oblasti pravosuđa ima uglavnom posredan uticaj na borbu protiv korupcije, usled činjenice da se najvećim delom ustavne norme ne primenjuju direktno, već da krajnji efekti zavise od zakonskih rešenja koja tek treba da se napišu.

Među ustavnim amandmanima ima onih koji povećavaju šanse da pravosuđe doprinese borbi protiv korupcije, ali i rešenja koja donose nove rizike za korupciju. Smanjuju se mogućnosti za vršenje direktnog političkog uticaja na sudije i tužioce, kroz postupak njihovog izbora (uz bojazan da će taj uticaj biti vršen posredno). Još veću potencijalnu korist donosi stvaranje ustavnih osnova za jačanje samostalnosti dosadašnjih zamenika javnih tužilaca. S druge strane, smanjene su mogućnosti za utvrđivanje odgovornosti članova pravosudnih saveta, kako za loš rad, tako i za eventualna krivična dela, jer su preširoka zakonska pravila o njihovom imunitetu kod odlučivanja sada postala ustavna norma.

Nadležnosti Narodne skupštine bitno smanjene

Izmene Ustava koje ukidaju nadležnosti Narodne skupštine kod „prvog izbora“ sudija i tužilaca i kod izbora predsednika sudova i „šefova“ javnih tužilaštava ukidaju mogućnost da na pravosudne funkcije ne bude izabran neko od inače dobrih kandidata zato što ne uživa podršku skupštinske većine. Rizik od korupcije u dosadašnjim ustavnim rešenjima ogledao se u tome što je preko partijsko-političkog „filtera“ bilo moguće ukloniti „nepodobnog“ kandidata bez ikakvog [obrazloženja](#).

S druge strane, ukidanjem ovog vida kontrole, povećavaju se rizici od korupcije do kojih bi moglo da dođe prilikom odlučivanja u okviru samih pravosudnih saveta. Stoga krajnji efekti ove mere zavise od toga koliko će odlučivanje u pravosudnim savetima biti zasnovano na jasnim i unapred predviđenim kriterijumima i koliko će postupak izbora biti javan.

Odlučivanje kvalifikovanom većinom – dobre namere i novi rizici

Propisivanje kvalifikovane većine za izbor pojedinih javnih funkcionera je novina u Ustavu Srbije. Ona bi trebalo da obezbedi veću političku podršku, odnosno poželjnu saglasnost najšireg kruga političkih aktera koji su zastupljeni u parlamentu pri izboru „istaknutih pravnika“ u VSS i VST i Vrhovnog javnog tužioca.

Rezultat primene ovog mehanizma u idealnom scenariju može biti izbor kandidata koji su nesporni za sve političke grupacije, a ne (samo) onih koje podržavaju stranke na vlasti. Jednako je, međutim, moguće da mehanizam dovede do političke trgovine u kojoj bi svaka od tih grupacija dala „svoje“ kandidate za određene pozicije.

Koji su uticaji na sudije primereni?

Prema odredbama Ustava iz 2006. je zabranjen „svaki uticaj na sudiju“, a prema ustavnom amandmanu „svaki neprimereni uticaj“. I ovde čekamo zakon da vidimo koji će se uticaji smatrati „primerenima“. Promena je očigledno u vezi sa [mišljenjem Venecijanske komisije](#) u kojem je istaknuto da bi se zabrana „svakog uticaja“ mogla „pogrešno tumačiti kao da se, na primer, odnosi i na medijsko izveštavanje tokom suđenja“. S jedne strane, tretiranje argumentovanih kritika rada sudija kao „primeren“ uticaj, smanjuje rizik od korupcije u pravosuđu. S druge strane, videli smo da ni dosadašnja apsolutna ustavna zaštita sudija od uticaja nije bila dovoljna da se nosioci zakonodavne i izvršne vlasti uzdrže od agresivnih komentara na račun sudija.

Imunitet sudija i tužilaca i nejasno „političko delovanje“

Odredbes o imunitetu sudija su slične kao i do sada, dok je kod tužilaca proširen i na „odluke donete u vezi sa vršenjem funkcije“. U oba slučaja imunitet ne važi kada je počinjeno krivično delo kršenja zakona od strane sudije/javnog tužioca.

Do sada u Ustavu nije postojala norma prema kojoj je funkcija javnog tužioca stalna, a razlozi za nevoljno razrešenje su bili propisani samo u zakonu. U ustavnom amandmanu se kao razlog razrešenja ne pominje osuda za „drugo kažnjivo delo“ koje razrešenog čini nedostojnim vršenja javnotužilačke funkcije (iako nije izrečena kazna zatvora od najmanje šest meseci). Kada je reč o „teškim disciplinskim prekršajima“ u aktuelnom zakonu je to apsolutan razlog za razrešenje, a u ustavnim amandmanima samo u slučaju da prema oceni VST „ozbiljno šteti ugledu javnog tužilaštva ili poverenju javnosti u javno tužilaštvo“. Takođe nije jasno zašto se za Vrhovnog i za glavne javne tužioce pominju i drugi razlozi za razrešenje koji bi mogli biti utvrđeni zakonom, a kod „običnih“ javnih tužilaca ne.

U Ustavu je ostalo nedovoljno precizno navođenje zabrane „političkog delovanja“ sudija, dok je kod javnih tužioca ta zabrana iz nejasnih razloga ukinuta.

Sastav Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaštva – u čemu će pravnici biti istaknuti

Rizike od političke korupcije nesumnjivo smanjuje brisanje mogućnosti da Narodna skupština ne potvrdi izbor sudija i javnih tužilaca koje su izabrale njihove kolege. Smanjenju rizika od političke korupcije svakako doprinosi i to što ministar pravde i predsednik skupštinskog Odbora za pravosuđe više neće biti članovi VSS i VST. Umesto njih će to biti „istaknuti pravnici“ koje bira Narodna skupština, i koji makar formalno, neće smeti da budu članovi političkih stranaka. S druge strane, negativni efekti (povećanje političkog uticaja) mogu se očekivati kada je reč o načinu izbora preostala dva člana. Do sada su dva člana pravosudnih saveta, pre nego što ih Skupština izabere morali da prođu kroz „filter“ predlagača, koji imaju određenu nezavisnost u odnosu na vlast – advokatska komora i pravni fakulteti. Sada to više nije slučaj, već se kao „istaknuti pravnici“ biraju oni koji su po volji (kvalifikovane) skupštinske većine. Izbor advokata u VSS je i dalje moguć, a Ustav ne sadrži pravila koja bi uredila [mogućnost nastanka sukoba interesa](#) koji su specifični za njihov rad.

Iako je za izbor „istaknutih pravnika“ predviđen javni konkurs, Ustav ne sadrži garancije da će proces odabira kandidata (koji vrši skupštinski Odbor) biti zasnovan na unapred propisanim kriterijumima, tako da se može očekivati da će odluka zavisiti pre svega od političke podrške kandidatima. Bojazni da će ovako izabrani istaknuti pravnici biti poluga za očuvanje uticaja dominantnih partija na pravosuđe nisu samo hipotetičke već imaju i potvrdu kroz [izjave zakonodavaca](#).

Kod odlučivanja pojedinih članova petočlane komisije koja je ovlašćena da deblokira proces izbora kada nema tražene skupštinske većine, moguć je nastanak sukoba interesa, za koji Ustav ne nudi rešenje.

Prednosti novih ustavnih rešenja su manji, a problemi su veći, kada je reč o sastavu Visokog saveta tužilaštva. Tu se predviđa smanjenje broja članova koje među sobom biraju javni tužioci (sa šest na pet), što je direktno suprotno ciljevima ustavne reforme. Iako mesto u VST zadržava ministar pravde, on će imati nešto manja ovlašćenja - ne učestvuje u odlučivanju po disciplinskim postupcima.

Uz sve ovo treba podsetiti da se [dve preporuke GRECO](#), koje je Srbija dobila još 2015, a koje će očigledno ostati neispunjene, odnose na to da se „isključi odlučivanje Narodne skupštine“ iz postupka izbora članova pravosudnih saveta.

Manje razloga za razrešenje i neodgovornost članova Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaštva za odluke koje donose

Za nevoljni prestanak mandata članova VSS i VST kao isključivi razlog se predviđa osuda na zatvorsku kaznu od najmanje šest meseci. Nakon izmene Ustava, ni jedan drugi razlog se ne može ni propisati zakonom. Prema aktuelnom zakonskom rešenju postoje i drugi razlozi za razrešenje (osude za druga krivična dela, situacija kada član ne vrši svoju funkciju u skladu sa Ustavom i zakonom). Na ovaj način se jača nezavisnost članova VSS i VST, ali na način koji bitno umanjuje njihovu odgovornost za loš rad.

Članovi VSS i VST uživaju apsolutan imunitet za bilo koju odluku koju donesu vršeći svoju funkciju! Do sada je njihova potpuna neodgovornost za odlučivanje bila garantovana zakonom, a sada je podignuta

na nivo ustavne kategorije. Za razliku od sudija i javnih tužilaca koji mogu da krivično odgovaraju ako su doneli odluku koja je plod koruptivnih uticaja, to će biti nemoguće kada je reč o članovima pravosudnih saveta. Koliko je to loše najbolje se može sagledati na iskustvima tzv. „prvog izbora sudija i tužilaca“ iz prethodne pravosudne reforme, za koju niko od članova prvog saziva VSS i DVT nije mogao da odgovara i pored brojnih sumnji u pravilnost načina odlučivanja.

Jačanje samostalnosti (zamenika) javnih tužilaca

Pored niza drugih pozitivnih promena koje se odnose na javno tužilaštvo, najbitnija novina je da funkciju javnog tužioca vrše i dosadašnji zamenici javnih tužilaca (a ne samo Vrhovni i glavni). Povećanje njihove samostalnosti nesumnjivo predstavlja unapređenje, čije je domete u ovom momentu teško oceniti, jer će zavisiti od budućih zakonskih odredbi. Na osnovu ove ustavne norme bi se mogao razviti sistem u kojem bi postojala veća odgovornost svakog javnog tužioca za svoje (ne)postupanje. Dakle, ova promena bi mogla da pruži više prilika javnim tužiocima da u praksi demonstriraju svoju samostalnost i proaktivnost u ispitivanju slučajeva korupcije, a u svakom slučaju, ona značajno smanjuje mogućnost izgovora tužiocima koji nisu spremni da savesno rade svoj posao.

Odgovornost javnih tužilaca

Prema novim ustavnim rešenjima, samo Vrhovni javni tužilac za svoj rad i za rad javnog tužilaštva u celini odgovara Narodnoj skupštini. S druge strane, svi drugi (glavni) tužioci od sada će odgovarati za svoj rad isključivo u okviru tužilačke hijerarhije, i to „u skladu sa zakonom“. Bitna novina je i to da je samim Ustavom propisano da ni Vrhovni javni tužilac nije odgovoran Narodnoj skupštini za postupanje u pojedinom predmetu. Ove promene bitno umanjuju mogućnost političkog uticaja na rad javnih tužilaca, i otklanjaju neke od mogućih kanala korupcije. S druge strane, ova promena, ukoliko ne bude praćena zakonskim rešenjima koja bi povećala javnost informacija o radu javnih tužilaštava, mogla bi da ima za posledicu smanjenje njihove odgovornosti.

Izbor Vrhovnog javnog tužioca – konkurs sa ograničenim efektima

Stepen samostalnosti Vrhovnog javnog tužioca u odnosu na političke aktere se povećava, jer ga više ne predlaže Vlada, već VST. Pre predlaganja raspisuje se javni konkurs, a izbor u Skupštini se vrši sa tri petine, umesto jedne polovine glasova narodnih poslanika. Međutim, u slučaju da Skupština na ovaj način ne izabere Vrhovnog javnog tužioca, izbor vrši posebna komisija, između svih kandidata koji ispunjavaju uslove. Bilo bi daleko logičnije da se izbor ponavlja tako što bi Skupština glasala o sledećem kandidatu sa rang-liste, sve dok neki od njih ne bude izabran. Ukoliko se može izabrati bilo koji od kandidata, onda se njihovo prethodno rangiranje obesmišljava.

Druge promene

Ustavni amandmani donose brojne druge korisne promene koje su od manjeg značaja za osnovnu temu ovog teksta, npr. bolje definisanje podele vlasti, podizanje na ustavni nivo pravila o stalnosti sudijske funkcije, preciziranja kod nepremestivosti sudija, preciziranja kod izbora predsednika sudova, preciziranje pravnog statusa VSS i VST kao državnih organa, ustavno preciziranje prava na prigovor protiv

obaveznog uputstva javnog tužioca, pravilo prema kojem čelnici Vrhovnog suda i Republički tužilac više ne predsedavaju pravosudnim savetima i drugo.

Završne napomene

Podsećamo da je Transparentnost Srbija mnogo puta do sada davala predloge u vezi sa reformom pravosuđa i obezbeđivanjem [uloge pravosudnih organa u borbi protiv korupcije](#). Takođe, Transparentnost Srbija je 2016. objavila [poseban dokument](#) u kojem su izloženi problemi za efikasniju borbu protiv korupcije koje bi trebalo rešiti prilikom (celovitih) izmena Ustava Republike Srbije.

Nemanja Nenadić [za Otvorena vrata pravosuđa](#)

Mediji

Lokalni antikorupcijski planovi: Niko neće da se bori protiv korupcije

Danas, 18. januar 2021.

Uvođenje lokalnih antikorupcijskih planova (LAP) još uvek ne ide zamišljenim tempom, jer se čak petina od ukupnog broja opština i gradova nije odazvala obavezi da usvoji neophodna dokumenta i formira telo koje bi nadgledalo njihovo sprovođenje, piše list Danas. Tek četvrtina lokalnih samouprava je odgovorilo na oba zahteva, a najveći deo, njih 107, samo je, moglo bi se reći forme radi, usvojio antikorupcijski plan, ali nije formiralo telo.

Biro za društvena istraživanja (BIRODI) objavio je nedavno spisak opština i gradova, odnosno imena odgovornih lokalnih funkcionera koji još nisu uradili ništa po pitanju implementacije LAP-a, i nazvao ga „crnom listom“. Zoran Gavrilović iz BIRODI-ja podseća da je LAP obavezujući deo ispunjenja Poglavlja 23, kao i da je predmet godišnje ocene u Izveštaju EU o napretku Srbije u evropskim integracijama. Dodaje da pet opština i grad Šabac čak i ne odgovaraju na dopise Agencije, a simptomatično je da se među onima koji nisu ili ne planiraju uskoro da se bave korupcijom u svom mestu, najčešće pojavljuju funkcioneri usko vezani sa vladajućim režimom i strankom na vlasti. Navodi da su među tim gradovima i opštinama uglavnom oni koji su u poslednje vreme u javnosti pominjani zbog različitih afera, sumnjivih poslova ili postupaka čelnih ljudi lokalne administracije.

„Najčešći razlog za nepostojanje protikorupcijskog tela koji su lokalne samouprave same navodile je taj što nije bilo prijavljenih kandidata na raspisane konkurse za izbor članova tela, posebno u opštinama, odnosno manjim mestima“, piše u odgovoru Agencije za borbu protiv korupcije na pitanja lista Danas.

„Sa druge strane, Agencija nema podatak da li su jedinice lokalne samouprave (JLS) na odgovarajući način informisale javnost u njihovim lokalnim zajednicama o konkursu, da li su se potrudili da objasne građanima šta bi ta tela trebalo da rade, u čemu je njihov značaj, zašto je važno da se građani u njih uključe“, objašnjavaju za naš list u Agenciji. Oni navode primer dobre prakse iz Vranja, gde su predstavnici gradske uprave organizovali kampanju na lokalnu, promovisali značaj LAPa i nezavisnog tela za praćenje sprovođenja plana na lokalnim medijima.

„Predstavnici gradske uprave su gostovali u emisijama na lokalnoj televiziji i radiju kako bi promovisali ove teme i objasnili njihov značaj za lokalnu zajednicu. Nakon te promocije, dvanaest kandidata se prijavilo na konkurs za članove tela za praćenje LAPa“, pišu iz Agencije.

Kako u tom telu kažu, tek predstoji analiza dosadašnjih rezultata sprovođenja ovih mehanizama, nakon čega će biti jasnija slika o tome da li i na koji način treba menjati model lokalnog antikorupcijskog plana, način nadzora nad sprovođenjem ovih dokumenata, kako na bolji, efikasniji način uključiti lokalnu zajednicu u sam proces i slično.

- Ono što je dobro je da smo se u poslednjih nekoliko godina u radu sa lokalnim samoupravama susretali sa mnogo više entuzijazma da se saraduje sa nevladinim sektorom, da se prihvate saveti, nego što je to na republičkom nivou. I zaista postoje gradovi i opštine gde postoji volja i želja da se to uradi, bilo da je zbog svesti da će na taj način biti povećano poverenje građana, bilo da je u pitanju politička volja, jer nosioci vlasti tu vide priliku za promociju, da pokažu kako se spremaju za antikorupcijsku borbu, kaže za Danas Zlatko Minić iz organizacije Transparentnost Srbija, koja takođe, uz podršku GAI-a (USAID-ova Inicijativa za odgovornu vlast) pomaže opštinama u usvajanju i sprovođenju LAP-a.

Minić napominje da je najpre ograničavajuća okolnost to što je usvajanje LAP-a obaveza, ali ona za koju ne postoji sankcija, te retko ko od institucija ili državnih organa to želi da uradi i obično je na dnu liste interesovanja i prioriteta. Formalno se ispuni obaveza, ali se dalje ne sprovodi, kaže Minić.

- Često ni lokalni mediji ne doživljavaju to kao nešto posebno bitno. Osim (ne)interesovanja, postoji i problem nedostatka kapaciteta i ljudi. Godinama imamo besmislene mere ograničavanja zapošljavanja, obično tamo gde postoji prava potreba za ljudstvom, a dopušta se na nekim drugim mestima, znamo šta se sve dešava po institucijama i javnim preduzećima. Nema ljudi na lokalnu koji bi seli i posvetili vreme izradi Plana, a još veći je problem kad ga treba implementirati. To što nema Tela nije razlog da se lokalni plan ne sprovodi, niko to ne brani gradovima i opštinama. S druge strane, dešavalo se da plan bude usvojen, ali posle nije jasno šta treba da se radi. Imali smo situacije da na lokalnu imate jednog čoveka koji gura proces, a onda ta osoba posle izbora nestane iz političkog života, i stvar stane u mestu. Nije dobro da se okupe ni samo profesionalci, a da je neizvesno hoće li politički nivo to podržati, objašnjava Minić.

On dodaje da je često na lokalnu teško naći predstavnike iz civilnog sektora, sa dovoljno znanja i volje da se uključe u LAF, dok veći gradovi imaju i više kapaciteta, a ipak se ne miču sa početka.

- Ne mogu ni da pretpostavim zašto se Beograd recimo, nije mrdnuo. Čini se i da je Agencija malo pasivna, ona samo objavljuje podatke. Međutim, imali smo svojevremeno jednu skandaloznu izjavu direktora Agencije, kada se postavilo pitanje zašto Beograd kao najveći grad nema LAP, a on rekao da je „siguran da će glavni grad vrlo brzo dobiti vrlo kvalitetan LAP“. Prošlo je od toga nekoliko godina. Ni takav pristup nije dobar, da nekoga uljuljkavate u neradu i nezainteresovanosti da ispuni obaveze, dodaje Minić.

